

חדשות היום

שנת הלימודים תשפ"ה נפתחה בהצלחה במערכת החינוך הציבורית. משרד החינוך מדווח על פתיחת סדלקה של שנת הלימודים בבתי הספר היסודיים ברחבי הארץ. מאות אלפי תלמידים שבו לממוד, מצוידים בתיקים חדשים ובחיוך גדול.

זרעים של דמוקרטיה

קטלוג תוכניות לבתי הספר היסודיים (כיתות ב'-ו')

תשפ"ז 2026/2027

חינוך לערכים מילדות

מערכת החינוך היסודי מקדמת מערך ערכים כמו חברתיות, הבסיס לחברה טובה יותר, היום ובעתיד.

אגף חינוך והדרכה התנועה לאיכות השלטון

התנועה לאיכות השלטון

שינוי אמיתי מתחיל בחינוך לאזרחות פעילה

קטלוג התוכניות לבית הספר היסודי נבנה מתוך תפיסה חינוכית הרואה בגילאי היסודי שלב מכריע בעיצוב עולמם הערכי, החברתי והאזרחי של התלמידים. בשנים אלו מונחים היסודות ליכולת להקשיב, לשאול, להבחין בין עובדה לדעה, לנהוג בהוגנות ולפעול מתוך מחויבות לטובת הכלל.

התפיסה הפדגוגית המנחה את הקטלוג מבוססת על למידה דיאלוגית, עיסוק בדילמות מחיי היום-יום, פיתוח חשיבה ביקורתית ועידוד פעולה מודעת ואחראית. היא רואה בכיתה מרחב ציבורי חי, שבו לומדים יחד הקשבה, שותפות ובחירה מושכלת.

מטרת הקטלוג:

פיתוח תודעה ערכית ואזרחית בקרב תלמידי בית הספר היסודי (כיתות ב'-ו'), באמצעות חשיפה חווייתית ומותאמת גיל לעקרונות הדמוקרטיה, היושרה ושלטון החוק. להקנות לתלמידים כלים ראשוניים לחשיבה חברתית על הנעשה סביבם, ברמה המוכרת להם, ולפעול מתוך תחושת שייכות ואחריות אזרחית.

מבנה התוכנית:

הקטלוג כולל ארבע תוכניות עומק לכיתות ב'-ו'. כל תוכנית בנויה מארבע סדנאות חווייתיות. הסדנאות מבוססות על משחקים, סימולציות ודיונים, המחברים את התלמידים לסוגיות אזרחיות. בנוסף, הקטלוג מציע תוכניות ימי שיא המותאמות ללוח השנה היהודי-ישראלי.

הוראות שימוש בקטלוג

הקטלוג תוכנן לשימוש גמיש ומותאם לצרכי בית הספר. כל סדנה עומדת בפני עצמה וניתן לבחור אותה כיחידה עצמאית, ללא תלות בשאר הסדנאות באותו נושא. יחד עם זאת, לכל נושא בקטלוג קיימות ארבע סדנאות המהוות סדרה מובנית, ובחירה בכולן מאפשרת חוויה לימודית מלאה. התנועה לאיכות השלטון מציעה ליווי והתאמה מלאים לאוכלוסיית בית הספר, ומוזמנים לפנות אלינו לפני הבחירה על מנת לקבל ייעוץ מותאם.

תוכן עניינים

חלק א': 4 תוכניות

דמוקרטיה מתחילה כאן

המלך אמר: על כוח ודמוקרטיה • למה צריך חוקים? • מנהיגות בראי הדורות:
בין מלוכה לדמוקרטיה • דמוקרטיה של כבוד וזכויות

הכוח בידיים שלנו

חוקרים את המרחב הציבורי • מזקקים עמדה אזרחית • מדברים כדי לשנות •
יוצאים לפעולה: שומרי הסף הצעירים

כל קול נחשב

הסוד של הקלפי • בלשי ההבטחות: בודקים מה באמת אפשר לקיים • מחליטים
ביחד: דמוקרטיה מתחילה בכיתה • הקול שלך – הכוח שלך: מי שלא מצביע
לא משפיע

מדינה יהודית מדינה דמוקרטית

ידיים נקיות, לב מכוון • כל אדם הוא עולם • מחלוקת בונה: מקשיבים כדי
לצמוח • הפרדת רשויות: ביחד ולבד

חלק ב': תוכנית ימי שיא על פי לוח השנה

צום גדליה, יום הזיכרון לרצח רבין, כ"ט בנובמבר, יום זכויות האדם, שבוע
הדמוקרטיה, יום העצמאות

דמוקרטיה מתחילה כאן

תוכנית פתיחה שמזמינה תלמידים להכיר את עקרונות הדמוקרטיה דרך מצבים יומיומיים, משחקים ודילמות מהכיתה. המפגשים בונים שפה בסיסית של זכויות, חוקים, בחירה והוגנות, ומתרגמים מושגים גדולים לעולם הילדי.

הסדנאות בתוכנית:

המלך אמר: על כוח ודמוקרטיה

בסדנה זו התלמידים מתנסים באופן בלתי אמצעי במציאות שבה אדם אחד מחליט עבור הכלל, ללא מגבלות או כללים ברורים. דרך משחק אקטיבי, שיח מעורר מחשבה ודוגמאות מחיי היומיום, הם מגלים מדוע הדמוקרטיה הכרחית להגנה על זכויות הפרט.

למה צריך חוקים? על סדר וזכויות

בסדנה זו נחקור את תפקידם המכריע של כללים בחיי היומיום, בכיתה, במגרש המשחקים ובחברה כולה. התלמידים יבחנו באופן ביקורתי מתי חוקים מעניקים לנו ביטחון ומתי הם מרגישים כמגבלה, מתוך הבנה שבלעדיהם קשה לקיים חיים משותפים.

מנהיגות בראי הדורות: בין מלוכה לדמוקרטיה

הסדנה מזמינה את התלמידים לברר מהו "שלטון ראוי" דרך מפגש מרתק בין מקורות ישראל לערכים דמוקרטיים. נבחן את דמות השופט והמנהיג, מ"אנשי חיל ויראי אלוהים" ועד לערכי היושרה והאחריות הציבורית בימינו.

דמוקרטיה של כבוד וזכויות

הסדנה מתמקדת במקומו של הפרט בתוך הכלל, תוך שימת דגש על זכויותיהם של כל ילד וילדה – גם כשהם מחזיקים בדעת מיעוט. התלמידים יגלו שהדמוקרטיה אינה מסתכמת רק ב"ספירת קולות", אלא מהווה התחייבות עמוקה לשמירה על כבוד, שוויון והקשבה לזולת. הסדנאות משלבות ניתוח מקרים אמיתיים, דיונים מובנים וסימולציות של קבלת החלטות – כדי להפוך את הדמוקרטיה ממושג מופשט לכלי חיים.

הכוח בידיים שלנו

תוכנית זו מעודדת תלמידים לראות את עצמם כמי שיכולים לזהות צורך, לגבש עמדה ולפעול לשינוי בסביבה הקרובה. באמצעות סדנאות מעשיות הילדים מפתחים אחריות, קול אישי ותחושת מסוגלות. זהו מסלול המשלב אזרחות פעילה, יוזמה וחשיבה ביקורתית בגובה העיניים.

הסדנאות בתוכנית:

חוקרים את המרחב הציבורי

בסדנה זו התלמידים הופכים ל"חוקרים אזרחיים" המביטים על סביבתם דרך זכוכית מגדלת ביקורתית. הם יוצאים לשטח כדי לזהות ליקויים, חוסר שוויון או מפגעים בבית הספר ובשכונה, ולומדים לשאול שאלות קשות: מי אחראי על המצב? מדוע הוא לא תוקן? ומה התפקיד שלנו כתושבים?

מזקקים עמדה אזרחית

הסדנה מזמינה את התלמידים לעבור משלב ה"קיטור" הכללי לשלב הטיעון המנומק. כל תלמיד בוחר נושא שקרוב לליבו – מצדק חברתי ועד שקיפות – ולומד לגבש סביבו עמדה אזרחית מוצקה. דרך מיפוי אינטרסים והבנת הקשר בין הפרט לכלל, המשתתפים לומדים להבחין בין תלונה פרטית לבין רצון ממשי לשינוי מערכתי.

מדברים כדי לשנות

השפעה במדינה דמוקרטית דורשת ארגז כלים של תקשורת משכנעת ומכבדת. בסדנה זו, התלמידים מתנסים בדרכים מגוונות להעברת מסר: מכתיבת פנייה רשמית לרשות ועד ליצירת קמפיין יצירתי או נאום סוחף. הם לומדים שכוח אזרחי אינו מתבטא רק במחאה, אלא ביכולת להציג עובדות, לרתום שותפים ולנהל דיאלוג מול מקבלי החלטות.

יוצאים לפעולה: שומרי הסף הצעירים

בסדנה זו יוצג תהליך הפיכת התיאוריה למעשה מוחשי. התלמידים מובילים יחד יוזמה אזרחית קטנה אך משמעותית, המותאמת לעולמם. הם מגדירים מטרות, מחלקים תפקידים ומבצעים צעד מעשי, כמו פנייה לגורם מוסמך או הובלת מיזם לשיפור השקיפות בבית הספר. כך הם חווים מקרוב שאקטיביזם אינו מושג רחוק, אלא אפשרות ממשית להשפיע "כאן ועכשיו".

כל קול נחשב

תוכנית זו מנגישה את עולם הבחירות, הייצוג והאחריות הציבורית באופן פשוט, חווייתי ורלוונטי לתלמידי יסודי. דרך התנסות סימולציה ודיון הילדים מבינים כיצד מתקבלות החלטות משותפות ומה נדרש כדי לבחור נכון. התוכנית מחזקת גם חשיבה ביקורתית וגם תחושת שותפות בתהליכים דמוקרטיים.

הסדנאות בתוכנית:

הסוד של הקלפי: מגן על החופש לבחור

הסדנה צוללת אל לב ליבה של הדמוקרטיה: החשאיות והחופש לבחור. התלמידים מגלים שהקלפי היא מגן על חירות המחשבה שלנו. הם לומדים מדוע ההצבעה החשאית היא קריטית למניעת לחצים, שוחד או השפעה לא הוגנת על רצון הבוחר. דרך התנסות חווייתית, הם מבינים שמאחורי הפרגוד עומד האזרח לבדו עם מצפונו.

בלשי ההבטחות: בודקים מה באמת אפשר לקיים

בסדנה נהפוך לחוקרים צעירים ונלמד שלא כל מה שנשמע מלהיב הוא באמת אפשרי. נבדוק הבטחות דמיוניות כמו "מגלשה מהחלון לחצר" או "ארטיק בכל הפסקה", ונלמד לשאול שאלות של גדולים: "איך זה באמת יקרה?" ו"האם זה בכלל הגיוני?". דרך משחק של הבטחות מול מציאות, הילדים יבינו שמנהיגות טובה היא לא מי שמבטיח הכי הרבה, אלא מי שאומר את האמת ועומד במילה שלו.

מחליטים ביחד: דמוקרטיה מתחילה בכיתה

בסדנה זו נלמד איך מקבלים החלטות בקבוצה בדרך הוגנת ומכבדת. נגלה שלפעמים אי אפשר שכולם יהיו מרוצים, ולכן הולכים לפי מה שהרוב בוחר. נקיים "קלפי כיתתי" חגיגי ונצביע על נושאים שחשובים לנו: איזה סיפור נקריא או איזה משחק נשחק? הילדים יתרגלו ספירת קולות וילמדו שגם אם בחירתם האישית לא ניצחה, הם מכבדים את התוצאה ולא "שוברים את הכלים".

הקול שלך – הכוח שלך: מי שלא מצביע לא משפיע

בסדנה זו נגלה מדוע הקול שלנו הוא הכוח הכי חזק שיש לנו. נפתח במשחק "ההחלטה הגדולה": הכיתה צריכה לבחור בין שתי אפשרויות (למשל: הפסקה פעילה או הקרנת סרט), אך חלק מהתלמידים בוחרים "לוותר" על זכותם להצביע. כשהתוצאות מתגלות, אלו שלא הצביעו מבינים שהם חייבים לקבל את החלטת הרוב, גם אם היא ממש לא לטעמם.

מדינה יהודית מדינה דמוקרטית

יהדות של צדק וישרה: תוכנית שמחברת בין מקורות יהודיים לבין ערכים של ישרה, שוויון, הקשבה ואחריות לחברה. דרך סיפורים, דילמות ופעילויות מותאמות לגיל, התלמידים מגלים שהיהדות אינה רק מסורת וזהות, אלא גם מקור חי לערכים של הגינות, אכפתיות ופעולה מוסרית.

הסדנאות בתוכנית:

ידיים נקיות, לב מכוון

וְהָיָה כְּאִשֶּׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבֹּר יִשְׂרָאֵל וְכָאִשֶּׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגִבֹּר עַמְלֵק. (יז, יא)

בסדנה זו התלמידים פוגשים את דמותו של משה במלחמת עמלק, ולומדים שמנהיגות אמיתית אינה נשענת רק על כוח, אלא גם על כוונה, אמונה וישר. דרך הסיפור על ידיו המורמות של משה הם מגלים שהמנהיג מרים את ידיו ("הנקיות" - נקי כפיים) ומזכיר לעם להרים עיניים, לכוון את הלב ולפעול מתוך ערכים.

כל אדם הוא עולם

"וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ" (בראשית א', כ"ז)

וכן: "לפיכך נברא אדם יחיד... שכל המאבד נפש אחת... כאילו איבד עולם מלא" (משנה, סנהדרין ד'). בסדנה זו התלמידים פוגשים את הרעיון שכל אדם נברא בצלם ויש לו ערך מיוחד שאין לאף אחד אחר. דרך סיפורים, משחקים ודוגמאות מחיי הכיתה הם מגלים למה חשוב לשמור על הכבוד של כל ילד וילדה, גם כשיש בינינו הבדלים..

מחלוקת בונה: מקשיבים כדי לצמוח

בסדנה זו נלמד שמחלוקת אינה מלחמה, אלא מנוע לצמיחה חברתית. נכיר את סיפורם של בית הלל ובית שמאי ונגלה שהלכה נקבעה כבית הלל דווקא מפני שכיבדו את דברי יריביהם והקשיבו להם תחילה. נבין כי "אלו ואלו דברי אלוהים חיים", לכל אדם יש זווית ראייה חשובה וראויה להישמע.

הפרדת רשויות: ביחד ולבד

הסדנה היא מסע חווייתי המחברת בין עצת יתרו המקראית לערכי ישרה ומנהיגות הוגנת. המשתתפים יגלו מדוע ריכוז כוח מסוכן וכיצד חלוקת סמכויות שומרת על הכלל. נלמד לבחור מובילים לפי יושר פנימי והימנעות מטובות הנאה, במטרה ליצור חברה שקופה שבה כולם שותפים באחריות ובמנהל תקין, תוך דגש על בניית אמון וצדק חברתי יומיומי.

תוכנית ימי שיא

תוכנית ימי שיא לבתי ספר יסודיים

רציונל

להפוך את המרחב הבית-ספרי לזירה חינוכית פעילה לאורך כל השנה, שבה תלמידים לומדים לראות את עצמם כבעלי קול, אחריות ויכולת השפעה.

מטרה

לחבר בין אירועי לוח השנה לבין סוגיות אזרחיות, ערכיות ובית ספריות.

ימי השיא – בתוך לוח השנה

מסע שנתי של אזרחות פעילה

מנהיגות במחלוקת

צום גדליה | תשרי

ניהול מחלוקות בכבוד,
אחריות מנהיגותית ושמירה
על כללי משחק הוגנים.

דוגמא לתוצר מסכם:

”גשר הגישור” -

דגם קבוצתי

בונים מדינה

מהיסוד

כ”ט בנובמבר

הקמת מוסדות מדינה תוך
דגש על הוגנות ויושרה.

דוגמא לתוצר מסכם:

דגם מוסד ציבורי ”שקוף”

ממחלוקת להתדיינות

יום הזיכרון לרצח רבין |
נובמבר

חקר הגבול בין חופש ביטוי
להסתה ועידוד שיח מכבד.

דוגמא לתוצר מסכם:

פסיפס דעות

או פאזל כיתתי

ימי השיא – בתוך לוח השנה

מסע שנתי של אזרחות פעילה

המגן האישי שלי

יום זכויות האדם

מניעת אפליה והבנת
תפקיד שומרי הסף בכבוד
האדם.

דוגמא לתוצר מסכם:
מטריית הגנה על זכויות

מצופה לשחקן

יום העצמאות

לקיחת אחריות אישית
ומעורבות פעילה בעיצוב
החברה הקרובה

דוגמא לתוצר מסכם:
חולצת נבחרת
"שחקן קבוצתי"

המשחק הדמוקרטי

שבוע הדמוקרטיה

הקמת מדינת כיתה,
קביעת חוקים הוגנים
והבנת ערכי השוויון
והשקיפות אמנת

דוגמא לתוצר מסכם:
אמנת חוקים כיתתית
הוגנת

לפרטים נוספים:

אביבית

Avivit@mqg.org.il
052-4498785

מיטל

meital@mqg.org.il
052-4322059

אגף חינוך והדרנה
התנועה לאיכות השלטון

התנועה
לאיכות
השלטון

